

איגוד הכדורסל בישראל בית הדין העליון

עתירה 17-22

לפני: השופט (בדימוס) פרופ' עודד מודריק – אב בית הדין
עו"ד שרון ינוביץ סתיו – חברת בית הדין
עו"ד נתן מינקוביץ – חבר בית הדין

העותרת: ישראל חופשית, ע"ר 580512184
ע"י עו"ד חגי קלעי ועו"ד עדיה שיינוולד

נ ג ד

המשיב: איגוד הכדורסל בישראל
ע"י היועמ"ש עו"ד דן שוץ ועו"ד יודן קוריצקי

פסק-דין

בתקנון משחקי האליפות של איגוד הכדורסל ["התקנון" או "תקנון המשחקים"] נקבע הסדר לשילוב בנות בקבוצות מעורבות בליגות ילדים וקט-סל. עתירה זו מציבה על מדוכת הדיון את השאלה האם ההסדר התקנוני הולם את עקרון השוויון ומניעת הפליה שהאיגוד כגוף דו-מהותי מחויב להם.

נסיבות העתירה

- העותרת תנועת ישראל חופשית היא עמותה שבין תכליותיה מאבק למניעת הפלית נשים וקידום שוויון מגדרי.
- העותרת הגישה, ביום 17.5.2022, "כתב תביעה" לבית הדין העליון שנושאו משולש; פסק דין הצהרתי כנגד חוקיותן של הוראות בתקנון משחקי האליפות שעניינן שיתוף ילדות בקבוצה מעורבת ילדים וילדות; פסק דין בגין נזקי עוולה אזרחית שמבוססת על חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000; תביעה לצווי עשה שונים. התביעה הוגשה לבית הדין העליון בהתבסס על הוראת סעיף 11(א) של חוק הספורט תשמ"ח – 1988 ש"הסמכות הבלעדית לדון ולהחליט בעניינים הקשורים לפעילות במסגרת התאחדות או איגוד, תהיה בידי מוסדות השיפוט הפנימיים שנקבעו בתקנון [האיגוד]".
- התביעה נשענה על עניינה של ילדה כבת 10½ מקיבוץ צרעה שביקשה להשתתף במשחקי הליגה במסגרת קבוצה מעורבת של ילדים וילדות. השחקנית לא ייפתה את כוחה של העותרת לתבוע בשמה ולא הצטרפה לתביעה.

4. עם הגשת התביעה התעוררה שאלת סמכותו הדיונית והעניינית של בית הדין העליון לדון בה. החלטה שיצאה מלפני נשיא בית הדין העליון ביום 6.7.2022 קבעה שלושה אלה: (א) בית הדין העליון איננו בית משפט שמוסמך לדון בתביעות בעניין עוולות אזרחיות; (ב) בית הדין מוסמך לדון בעתירות כנגד חוקיות או חוקיות תקנוני או הוראה מהוראות התקנונים הללו; (ג) סמכותו הדיונית של בית הדין נפרשת על פני עתירות שמוגשות בידי או מטעם חבר האיגוד (שחקן, מאמן, קבוצה ועוד). העותרת אינה חברה באיגוד והיא לא הוסמכה בידי מי מחברי האיגוד לעתור בשמה.

5. לאחר עיון ובירור קיבל האיגוד את ההשקפה שבשים לב להוראות חוק הספורט שמקנות את משפט הבכורה לבירור סוגיות משפט בתחום הספורט למוסדות השיפוט הפנימיים, עדיף שבית הדין העליון ידון בשאלות שעליהן סבה העתירה. העותרת הונחתה להמיר את "כתב התביעה" ב"עתירה" שמקיפה שאלות חוקתיות בלבד. משעשתה כן נפנה בית הדין לדון בעתירה.

6. ביני לביני, כונן האיגוד ועדה מקצועית שבחנה את ההסדר התקנוני בעניין שילוב ילדות בקבוצות ילדים ["קבוצה מעורבת"]. הוועדה הציעה שינוי באסדרה ששולב בתקנון המשחקים. זה לשון ההוראה התקנונית המעודכנת:

קבוצות בליגה ילדים וקט-סל בנים, יכולים לרשום לשורותיהן עד 2 שחקניות (בנות) בכל קבוצה; ביישובים בהם פועלת קבוצת ילדות או קט-סל בנות כלשהי באותה עונה, לפי העניין, רישום שחקנית בקבוצת קט-סל בנים באותו יישוב, תיעשה אך ורק עם הצגת אישור בכתב מקבוצת הקט-סל בנות או ילדות הפועלת ביישוב המסכימה לרישום. בליגות קט-סל בנים וילדים תמלאנה הקבוצות טופס הצהרה בזמן הרישום לכל עונת משחקים ובו יצהירו האם הקבוצה מוכנה/לא מוכנה לשחק מול קבוצה מעורבת, בה משחקים בנים ובנות, וכן האם הקבוצה מתכוונת/לא מתכוונת לשתף שחקניות בקבוצה במהלך עונת המשחקים. האחריות למילוי טופס הצהרה על הקבוצות בלבד. קבוצה בליגת קט-סל בנים וילדים שלא תמלא הטופס במועד או כנדרש, יראה בה האיגוד כמי שמוכנה לשחק מול קבוצה מעורבת וכמי שלא מתכוונת לשתף שחקניות בקבוצה במהלך עונת המשחקים. תוקפו של טופס הצהרה הוא לכל עונת המשחקים ואינו ניתן לשינוי במהלכה. אי עמידה בהצהרת הקבוצה כאמור תהווה עבירה על תקנוני האיגוד. ועדת הליגה והגביע תפעל לשיבוץ הקבוצות בהתאם להצהרות הקבוצות כאמור. לפי הצורך ובהתאם לשיקול דעת ועדת הליגה והגביע יכול ויהיו מעברים של קבוצות בין מחוזות [פרק 7 פסקה יד של תקנון המשחקים ("תקנת משחקים מעורבים")]

7. לתקנת משחקים מעורבים משמעות משולשת: (א) ניתן לשלב ילדות בקבוצות מעורבות במשחקי ליגות הילדים וקט סל; (ב) קבוצות הליגה יידרשו להצהיר במועד הרישום למשחקי הליגה אם הן מוכנות להשתתף במשחקים מול קבוצות מעורבות וכן אם בכוונתן לשתף שחקניות בקבוצתם במהלך העונה. ההצהרות אינן ניתנות לשינוי במהלך העונה. קבוצה שנמנעת מהצהרה כמוה כאילו אישרה את נכונותה להשתתף במשחקים נגד קבוצות מעורבות ואת המניעות מלרשום ילדות לשורותיה במהלך העונה; (ג) בהתבסס על המידע שמתקבל מן הקבוצות בעת הרישום מחויב האיגוד לארגון מבנה הליגות ותחומי האזורים השונים כך שקבוצות מעורבות יוכלו לקיים באופן חופשי נטול מגבלות משחקים מול קבוצות של ילדים בלבד וששינויי תיחום אלה לא יצריכו את קבוצות הילדים לנסיעה רחוקה לשם קיום המשחקים.

8. התיקון התקנוני לא הניח את דעת העותרת. היא גורסת שהוראת התקנון משקפת אי שוויון מגדרי, חותרת מתחת לפני החופש המוקנה לכל ילדה שחקנית לבחור לשחק בקבוצה כאוות נפשה ומפלה בין ילדים לילדות מבחינת הנגישות אל קבוצת כדורסל בקרבת מקום מגורי הילד.
9. מכאן העתירה.

עיקרי טענות העותרת

10. נקודת המוצא של העתירה היא שהאיגוד כהתאגדות דו-מהותי מובהקת כפוף לכללי המשפט המנהלי והציבורי ובגדר זה מצויה מחויבות מוחלטת לעקרון השוויון בכלל ועקרון השוויון המגדרי בפרט. הדין מחייב את האיגוד לקבוע בתקנוניו הוראות בעניין מתן הזדמנות שווה לפעילות נשים בספורט [סעיף 10(ב) של חוק הספורט] והפסיקה הורתה לאיגודי הספורט לנקוט מהלכים תקנוניים שיקדמו שוויון מגדרי ויסירו חשש להפליה [הפ (ת"א) 27697-06-18 עמותת רומח אבירים סיוף עכו נ' איגוד הסיוף בישראל] ולעתים נדרשת מדיניות של העדפה מתקנת [בג"ץ 5325/01 עמותת ל.כ.ן. לקידום כדורסל נשים נ' המועצה המקומית רמת השרון]. כללים אלה עולים בקנה אחד עם חוקת התאחדות הכדורסל הבינלאומית FIBA שהאיגוד מחויב לה.
11. עקרון השוויון המגדרי משמיע שבהעדר טעמים פיזיים מיוחדים שיוצרים שונות מהותית בין המגדרים אין הצדקה שלא לקיים פעילות ספורטיבית מעורבת. בגילאי ילדים וגיל נוער מוקדם אין הצדקה לקיים הפרדה מגדרית במשחקי כדורסל. מחקרים מראים שבגילאים אלה קיום קבוצות מעורבות תורם להתפתחות של שני המגדרים.
12. בהעדר הצדקה לקיום הפרדה בין המינים בקבוצות כדורסל בגילאי ילדות, ברור שמניעת שילובה של ילדה בקבוצה של ילדים עולה כדי הפליה פסולה. במיוחד הדבר בולט ביישוב שבו אין קבוצה של בנות. במקרים אלה מניעת שילוב שחקניות בקבוצה מעורבת פוגעת בזכותן החוקתית להשתתף במשחקי הליגה.
13. הנה כי כן במקום שבו מתקיימת פעילות של קבוצת ילדים אחת בלבד לא ניתן למנוע שילוב ילדות בקבוצה והפיכתה לקבוצה מעורבת. גם אם יש קבוצת ילדות ביישוב, כאשר הנתונים המקצועיים של שחקנית זו או אחרת מצדיקים שילובה בקבוצת ילדים (שילוב שמטיב עם השחקנית והקבוצה גם יחד) אין צידוק למנוע את הדבר ומניעה תקנונית עולה כדי הפליה.
14. העותרת טוענת שבתקנת משחקים מעורבים מגולמת הפליה מגדרית מובנית בשלושה היבטים: (א) מעמד מונמך לילדות שחקניות; (ב) חוסר ודאות ומגבלות מנהליות שמקשות על שחקניות לממש את זכותן להשתתף במשחקי הליגה; (ג) הקנייה בלתי חוקית של זכות הברירה בעניין שיתוף ילדות, לקבוצות.
15. בהיבט העקרוני תקנת משחקים מעורבים מציבה שיתוף שחקניות בקבוצות מעורבות כאפשרות חריגה. החריג משום עצמו פוגע בעקרון ההזדמנות השווה.
16. תקנת משחקים מעורבים שוללת מן השחקניות ודאות מספקת בעניין שייכותן לקבוצה. זו שייכות על תנאי שנבחנת מדי עונה. יתר על כן ההסדרים השונים עלולים לחייב את השחקנית בעלויות נסיעה גדולות ובמעברים תכופים מקבוצה לקבוצה עד כדי תנועה בין אזורים. המחירים הללו עלולים להרתיע קבוצות מצירופן של שחקניות.

17. מניעת השתתפות של שחקנית במשחק בשל רצונה של קבוצה יריבה הוא בגדר הפליה פסולה. הדין והפסיקה שוללים הדרת נשים במרחב הציבורי. הליגה שייכת למרחב הציבורי. מניעת השתתפות שחקנית במשחק של קבוצה מעורבת מטעמים של השקפה דתית או אורח חיים דתי של קבוצה יריבה הוא טעם הדרה פסול.
18. מן הטעמים המפורטים למעלה מכאן העותרת עותרת לסעדים הבאים:
 - א. לבטל את התניה בתקנון שמאפשרת לקבוצה להצהיר מראש שלא תסכים לשתף שחקניות במהלך עונת המשחקים ולאסור על קבוצות לסרב לשחק נגד קבוצות מעורבות
 - ב. להבהיר בתקנון המשחקים שקבוצה אינה רשאית שלא לשתף שחקניות בשורותיה במיוחד במקומות יישוב שאין בהן קבוצת ילדות
 - ג. להורות על ביטול התניה שמאפשרת לאיגוד לשנות את השיבוץ של קבוצות מעורבות והעברתן בין מחוזות. להגביל את שינויי השיבוץ רק לקבוצות שמסרבות לשחק נגד קבוצות מעורבות
 - ד. למנוע כל פגיעה בקבוצות שבחרו לשתף ילדות במשחקיהן
 - ה. להשוות את התקצוב לקבוצות ילדות ביישוב לזה שניתן לקבוצות ילדים.

עיקר טיעוני האיגוד

19. האיגוד כלל בתשובתו לעתירה מספר טענות דיוניות; טענת שיהיו של עשרות שנים, טענה לעתירה תיאורטית ומוקדמת והעדר עילה שמצדיקה התערבות במדיניות האיגוד. לפי שאיננו מקבלים את הטענות הללו אין לנו צורך לפרוש את יריעתן בהרחבה.
20. הטיעון המרכזי של האיגוד מכוון לשלילת הטענה של פגיעה בעקרון השוויון. האיגוד טוען:
 - א. חרף קיומם של הבדלים פיזיולוגיים שיוצרים שונות מהותית בין נשים לגברים (ממילא גם בין ילדות לילדים) תקנת משחקים מעורבים הותקנה כדי לאפשר לילדות בנסיבות שבהן אין ביישובן קבוצת ילדות, השתלבות בקבוצה מעורבת. לפיכך תקנת משחקים מעורבים מצמצמת את אי השוויון ולא מעמיקה אותו. איגוד הכדורסל בישראל הוא איגוד הכדורסל היחיד בעולם שמאפשר רישום קבוצות ילדים מעורבות. בדרך כלל אין בתבל קבוצות מעורבות בשום ענף ספורט קבוצתי
 - ב. תקנת משחקים מעורבים משקפת איזון בין אינטרסים מוגנים שראוי להתחשב בהם. מצד אחד מבקשת התקנה לאפשר לילדות להשתלב בקבוצות מעורבות כדי להגשים את רצונן להשתתף במשחקי הליגה. מצד שני התקנה מביאה בחשבון את אורח החיים הדתי שמכוחו עשויים ילדים לסרב להשתתף במשחק שבו כרוך מגע גופני לפעמים עצים בין ילד לילדה.
 - ג. העתירה אינה מגלה שום נתון של הדרה מעשית של ילדה מהשתתפות במשחקי הליגה ואינה מצביעה על אפשרות מעשית להתהוות הדרה שכזאת בעתיד.
 - ד. באורח מעשי רק מספר מועט ביותר של קבוצות מסרבות לקיים משחקים עם קבוצות מעורבות. התקנה מחייבת את הקבוצות להודיע מראש בעת הרישום לעונת המשחקים על סירוב כאמור. הידיעה המקדימה מאפשרת לאיגוד לתכנן את שיבוץ הקבוצות באופן שלא יפגע באפשרויות השיתוף של שחקניות בקבוצה מעורבת. שחקן שמשתתף לקבוצה שלא הודיעה מראש על סירוב יצטרך לקבל החלטה עצמאית בדבר השתתפות או אי השתתפות במשחק מעורב מסוים. השחקן יאלץ להימנע מהשתתפות במשחק ולא יימנע שיתוף שחקנית בשל סירובו של שחקן זה.

ה. ליגות הילדים והקטן סל הן אמנם תחרותיות אך אין משמעות למיקום הקבוצה בסיום הליגה. אין עולות ואין יורדות (הקבוצות משויכות לליגות בהתאם לשכבת הגיל של השחקנים). לפיכך אין חשיבות לזהות הקבוצות היריבות ואין משמעות להרכביהן. יתר על כן שיבוץ הקבוצות באזורי המשנה השונים משתנה מעונה לעונה בלי קשר לשיתופן של שחקניות הדבר נובע מרישום קבוצות שנוספות מדי עונה. אין אם כן "קביעות" בתיחום קבוצות לאזורים מסוימים. השפעת רישום שחקנית על שיבוץ הקבוצה באזור מסוים היא מזערית.

ו. האיגוד מקבל על עצמו לפתור את עניינה של כל שחקנית כך שיתאפשר לה להשתתף במשחקים בלי שיועצו עליה קשיים של הוצאות נסיעה או מרחקי נסיעה גדולים. עד הנה הדבר צלח בידי האיגוד (כולל פתרון עניינה של אותה ילדה ששמה הוזכר בעתירה).

21. בנסיבות אלה האיגוד גורס שאין מקום להעניק לעותרת כל סעד מן הסעדים שהיא עותרת להם.

דיון והכרעה

22. האיגוד מחויב מכוח חוק הספורט להתקין הוראות בעניין מתן הזדמנות שווה לפעילות נשים בספורט.
23. תקנת משחקים מעורבים הותקנה ברוח המחויבות החוקית האמורה. אלא שבמחויבות למתן הזדמנות שווה לפעילות נשים כרוכה גם מחויבות מכללא שלא לפגוע באורח לא מידתי במגזר או במגדר אחר. לשון אחר, היקפה של ההזדמנות השווה לפעילות נשים נכרך בשיקולי איזון שונים ובכללם גם מידת הפגיעה בהשקפה או באורח חיים אמוני.

24. עקרון השוויון הוא נגזרת של ההגנה החוקתית על כבוד האדם. חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו מורה ש"אין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש, או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו".
25. תקנת משחקים מעורבים עולה בקנה אחד עם ההגנה החוקתית על הזכות לשוויון ובכלל זה גם עם גריעה מדודה ממיושם מוחלט של הזכות לשוויון.

26. המציאות מראה שבאמצעות תקנת משחקים מעורבים ניתן לאפשר לכל ילדה להשתתף במשחקי הליגה תוך שמירה על זכותם של ילדים להתנהל לפי אורח חיים דתי שמקובל בידם.

27. המציאות אינה מצריכה קביעות נחרצות שמכפיפות את דרכי ניהול ליגת הילדים לעניינה (התיאורטי) של ילדה זו או אחרת. די בכך שהתקנות מחייבות את מנהל הליגה לנקוט כל דרך אפשרית כדי לממש את רצונה של ילדה שחקנית להשתתף במשחקי הליגה בלי לפגוע בהתפתחותה המקצועית ומבלי לחייב אותה בהוצאות או בהסדרים מכבידים שונים.

28. שערי בית הדין פתוחים ואוזני הדיינים כרויות לשמוע כל עתירה ולו של ילדה יחידה שעניינה לא הגיע לכדי פיתרון מניח את הדעת. עד הנה לא הוגשה עתירה כזאת. אין שחקניות שניצבות מאחורי העותרת והיא מתעצבת על ריב לא להן.

29. אין לנו יסוד לחשוב שהאיגוד יבעט במחויבות שנטל על עצמו מכוח תקנת משחקים מעורבים. מחויבות זו היא בבחינת שטר שעל האיגוד לפרוע. חזקה שכישלון בפירעון השטר יגיע לבחינה במוסדות השיפוט של האיגוד. ייאמר עם זה שבגדר פיתרון מניח את הדעת עשוי להיכלל תמיכה בהחזר הוצאות עודפות של ילדה שנדרשות לשם הבטחת השתתפותה של הילדה במשחקים. האיגוד צריך לראות לכך שהחזר ההוצאות ימומש באמצעות מנגנון כלשהו.

30. מקיבוצם של דברים עולה שאין מקום להיעתר לעותרת ואין מקום להענקת סעד מן הסעדים שכלולים בעתירה (אחד הסעדים הנדרשים הוא חיובו של האיגוד בהקצאת משאבים שווים לקבוצות ילדים וילדות. סעד זה נדרש בעלמא בלי להצביע ולהראות שהמציאות משקפת חוסר שוויון יחסי בהקצאת המשאבים).

31. העתירה נדחית.

ניתן היום ט' סיון, תשפ"ג (29 מאי, 2023) ויימסר לצדדים בדוא"ל

עו"ד נתן מינקוביץ

חבר בית הדין

עו"ד שרון יונוביץ סתיו

חברת בית הדין

השופט (בדימוס) פרופ' עודד מודריק

נשיא בית הדין